

RÓNAKY EDIT

HOGYAN BESZÉL MA AZ IFJÚSÁG?
(Avagy: Hogy hadováznak a skacok?)

TARTALOM

Előszó Rónaky Edit könyvéhez

I. Bevezető tanulmány
HOGYAN BESZÉL MA AZ IFJÚSÁG?

II. Szójegyzék
AZ ISKOLAI ÉLETBŐL
AZ ÉLET MÁS TERÜLETEIRŐL

III. Kifejezések gyűjteménye

A kötet alapjául szolgáló díjnyertes pályamunkát bírálták:

dr. Grétsy László

dr. Szűts László

Kiadja

a Kemény Gábor Iskolaszövetség

Felelős kiadó:

dr. Kocsis József

az EMBERNEVELÉS szerkesztőbizottságának elnöke

A kötet szerkesztője:

Somogyi Antal

Készült a pécsi Szivárvány Gyermekházban
és a szentlőrinci 1. Sz. Általános Iskolában

ISSN 1219-5979

"A szleng az, amikor a nyelv
feltűri az ingujját,
beleköp a tenyerébe,
és munkához lát."

Carl Sandburg
amerikai költő

Előszó Rónaky Edit könyvéhez

Az EMBERNEVELÉS 1995/2. számában adott hírt az induló Kiskönyvtár Sorozat készülő kötetéről, Rónaky Edit Hogyan beszél ma az ifjúság? című könyvéről. A könyv alapjául szolgáló nyelvészeti tanulmány a szerző több évtizedes kutató munkájának eredményeit foglalja össze. Első változatát 1964-ben a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvművelő Munkabizottsága - a beérkezett 43 pályamunka közül - első díjra érdemesítette. Az anyagában és nyelvészeti feldolgozását tekintve is sokrétűbb - a korábbival szinte csak címében azonos - dolgozat 1992-ben az Anyanyelvápolók Szövetsége és a Dunaholding Alapítvány pályázatán 71 beérkezett pályamunka közül nyert országos első díjat.

Rónaky Edit nyelvészeti és pedagógusi hitvallását fogalmazza meg a hivatkozott EMBERNEVELÉS-beli interjúban:

A kicsi gyermeknek még színes, csapongó, korlátozatlan a fantáziája, nagy a nyelvteremtő ereje. Megérti a szürrealisztikus találós kérdéseket, abszurd verseket, metaforikus költeményeket, maga is alkot rímes-ritmikus szövegeket: mondókákat, verseket, dalokat. (Ezeket mi, felnőttek nagyboldogan jegyezzük, vesszük magnóra, büszkén küldjük be képes magazinok "Gyerekszáj" rovatához.) Aztán az iskola komolyan akarja tanítani, s eközben fantáziáját, alkotó kedvét keretek közé szorítja, a sokszínű, érdekes világot sematikus, elszűrítő tankönyvekkel, hangulattalan tanórákkal adagolja számára, nem egyéniségéhez, hanem egy elképzelt átlaghoz igazított szabályokkal tereli, az ezektől való eltéréseit szorgalmasan nyesegeti, sőt megtorolja, és mindezzel leszoktatja az alkotó tevékenységről. Majd panasolja, felrója, hogy eltűnik belőle ez a teremtő kedv, képesség, szegényes a

szókincse, nem tud beszélni, fogalmazni.

A kisiskolás korban lefojtott fantázia, nyelvteremtő vágy és készség elemi erővel tör fel a lázadó kamaszkorban: az általános iskola felső tagozatán és a középiskolában. Túlfűtött, érzelmekkel telített, játékos, szellemes, humoros, túlzásokkal teli, erőteljes saját nyelvet hoz létre "csak belső használatra".

Olyanná formálja nyelvét az ifjúság, hogy az véletlenül se hasonlítson a felnőttek, az iskola gyakran szürke, hangulattalan, sematikus, esetenként dagályos, pátoszos nyelvére.

Ezt a játékos, szellemes, magamutogató, hetvenkedő, túlzásokkal teli nyelvet csak az a felnőtt ismerheti meg, akit beengednek ebbe a belső szobának számító intim szférába. Kulcslyukon belesve és hallgatózva nem lehet valós képet kapni erről a világról.

Ez a kötet, amelyet az olvasó most a kezében tart, nem azonos a díjnyertes pályamunkával. A terjedelmi korlátok miatt el kellett hagynunk bőséges szóanyagának egy részét, s a közreadott szójegyzék is csak a köznyelvi jelentésváltozatokat tartalmazza. Nem tudtunk vállalkozni az eredeti dolgozat nyelvészeti feldolgozású szempontjainak érvényesítésére: a szócikkek szöveggörnyezeti értelmezésére, azok hangulati, stilisztikai értékének, elterjedtségének érzékeltetésére, mindössze az egyes kifejezések gyakoriságát jelöltük félkövér (vastagított) szedéssel.

Meggyőződésünk, hogy a könyv anyaga így is kerek egész alkotásként segítheti elő az ifjúság nyelvteremtő fantáziájának, gondolkodásának és nyelvének megismerését és azt, hogy minél több felnőtt válhasson általa is olyanná, "...akit beengednek ebbe a belső szobának számító intim szférába."

Lehet, hogy némelyeket megbotránkoztatnak a gyűjteménybe felvett nyelvi durvaságok, amelyeknek eredeti vaskosságán alig finomítottunk. A magunk mentsége: nem azt akartuk bemutatni, hogyan kellene beszélnie ma az ifjúságnak, hanem azt, hogyan beszél. A fiatalok mentsége pedig - a szerző bevezető tanulmányát idézve - ... ha a padokat és a falakat nem szellemes, hanem trágár szavakkal firkálják össze a tanulók... ha az utcán, a buszon a lányok és a fiúk szájából egyre több ocsmányság ömlik, ez komoly társadalmi gondok-bajok vetülete. Ezeken pedig finomkodó cenzúránkkal segíthetünk a legkevésbé.

Szentlőrinc, 1995. december 22.

A KIADÓ

<http://mektukor.oszk.hu/01700/01778/01778.htm#2.1>